

N:o 88.

Af Herr Grefve E. Sparre: Angående anvisande af medel för undersökning om och beräkning af kostnaden för beredande af aflopp för Mälarens vatten till förekommande af skadliga öfversvämningar.

Af strandegarne vid det vatten, som, ursprungligen en hafsvik, till följd af århundraden igenom fortsatta igenfyllningar i det sund, som förenade viken med hafvet, numera bildar sjön Mälaren, uppdragen att iakttaga och bevaka deras talan i fråga om återupptagande af sjöns tillstängda utlopp, tillåter jag mig att på denna, för fyra provinser af landet maktpåliggande fråga, fästa Riksdagens uppmärksamhet.

Stockholms stad, anlagd på en ö och några smärre holmar i nämnda sund, samt befästad i ändamål att mot fiendtliga infall skydda inloppet, hade till en början endast genom långa pålbroar förbindelse med fastlandet, med hvilket öarne först småningom förbundos genom igenfyllningar och — Norrbro. Det södra utloppet var, på sätt de branta, i sjön stupande s. k. södra bergen och det stora djupet af 80 fot på ömse sidor om södra slussen ännu antyda, den hufvudsakligaste delen af sundet, och här verkställes således i befästningsändamål de väsentligaste fyllningarne, likasom fästningstorn här voro uppförda. Redan på 1500-talet börja klagomålen af strandegarne öfver de genom dessa igenfyllningar föranledda öfversvämningarne, och på 1600-talet hade Mälaren, som tillföre var och ännu några månader af året *är* i nivå med saltsjön, till följd af igenfyllningarne höjt sig, så att, för uppehållande af sjöfarten, slussen måste anläggas. Med längre eller kortare mellanrum framställas, allt ifrån denna tid, i anledning af inträffade öfversvämningar, förnyade klagomål dels af strandegarne, dels vid riksdagar genom Bondeståndet, dels af länens hushållningssällskaper, dels af Konun-

gens Befallningshafvande; och regeringen finner sig tid efter annan föranlåten ej mindre att »förhålla magistraten i Stockholm dess ofog och förgående, i den säkra förmodan att de låta sig häraf rätta», än afven att anbefalla åtgärder till beredande af vidgadt aflopp.

Emellertid hafva, sedan dessa påbud blifvit förglömda, nya igenfyllningar verkstälts, och slutligen tillstängdes på 1850-talet *hela det södra utloppet* i sammanhang med anläggandet af den nya slussen, så att numera endast vid högt vattenstånd något vatten der framsläppes genom den gamla slussgraven, som då öppnas; men Mälaren, som emottager sitt vatten från ett landområde af 194 kvadratmil, och upptager icke mindre än 8 betydligare vattendrag: Eskiltuna-ån, Arboga-ån, Köpings-ån, Strömsholms-ån, Vesterås-ån, Saga-ån, Enköpings-ån och Upsala-ån, oberäknadt de mindre, har således numera icke något annat utlopp än det trånga vid Norrström i hufvudstaden. Härtill kommer att, till följd af det med understöd af statsmedel numera företagna reglerandet af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren, afloppet från dessa sjöar under flodtiden måste påskyndas, så vida ändamålet med regleringen skall uppnås, hvarigenom floden i Mälaren måste ytterligare stegras, oafsedt att den tilltagande odlingen och i sammanhang dermed förbättrade vattenafledningen från åkerjorden bidrager att öka floden.

Till följd häraf fördränkas genom tidt och ofta återkommande öfversvämningar, enligt en på Kongl. Maj:ts befallning år 1853 företagen afvägning och uppmätning, omkring 28,000 tunnland af mälaredalens *ypperligaste jord*, icke sådana som de genom Hjelmarens sänkning vunna maderna, men verklig *åkerjord*, som endast vid öfversvämningar blir obrukbar. Af denna mark äro 5,772 tunnland kronan tillhöriga, och staten lider såmedelst häraf omedelbart genom minskade arrenden.

Frågan har således sådana dimensioner och derjemte sådana föregående, att den torde vara förtjent af Riksdagens uppmärksamhet. Den är det jemväl ur den synpunkt, att, vid fråga om de åtgärder, som böra vidtagas för att vidga det norra afloppet (Norrström), olika meningar uppstått om hvilken det tillkommer att undanrödja de fördämningar, som uppstått genom ras af kajen vid Helgeandsholmen och tillstängandet af den kanal, som genomgår nämnda holme, hvilken är *statens egendom*. Då nemligen staten icke kan vilja genom någon underlåtenhet från sin sida bidraga till enskilda medborgares skada, så är det af vigt att en utredning verkställas angående de *ändamålsenliga* åtgärder, som äro att vidtaga till afvärjande af denna skada.

Flerfaldiga olika förslag hafva nemligen tid efter annan framstälts att bereda vidgadt aflopp för sjön Mälaren. Man har dels ifrågasatt att

genom afskärande af det å norra sidan af Helgeandsholmen mot Rosenbad framskjutande hörn, samt utvidgande af Helgeandsholmskanalen öka afloppet i Norrström, i hvilket fall ett återställande af den nu rasade kajmuren vore utan ändamål; dels att genom anläggande af kulverter under den öppna platsen, der Karl XIV Johans staty står, emellan begge slussgrafvarna, återställa det södra utloppet; dels att öppna ett nytt utlopp, antingen genom Årstaviken och Hammarbysjö, eller norr om staden till Brunnsviken.

Alla dessa alternativa förslag, tid efter annan framkallade af ett allt mera framträdande behof att tillgodose ej mindre strandegande jordbrukares intresse i Upland, Södermanland, Vestmanland och Stockholms län, än äfven saniteten så väl i dessa 4 län som hufvudstaden, hvars invånare, enligt hvad känt är, lida af de intermittenta febrar, som alltid uppstå i tidtals öfversvämmade orter, måste likväl underkastas en fullständig utredning och pröfning af dertill kompetenta, sakkunniga och oveldiga personer. Frågan är, så väl med afseende å dess betydighet och den längre tid, densamma varit å bane, som med hänsyn till ofvannämnda förhållanden också af beskaffenhet att bära af statsmakterna uppmärksammas. Det kan icke vara lämpligt, att enskilde strandegare, till afvärjande af ytterligare lidande, skulle nödgas instämma staten till domstol med påstående om vidtagande af åtgärder, som utfärdade författningar, Kongl. förordningen den 20 Februari 1764 och Kongl. kungörelsen den 28 December 1822, ovilkorligen påbjuda. Det kan deremot icke vara annat än lämpligt, att staten, som genom under århundraden fortsatta igenfyllningar bidragit att hindra Mälarens utlopp, senast genom sammanbindningsbanan, bidrager till att afvärja den deraf uppkommande skada.

Men en sådan statens mellankomst förutsätter en utredning af på saken inverkan förhållanden. En sådan utredning har redan en gång varit af Kongl. Maj:t anbefald i sammanhang med frågan om Helgeandsholmens reglering; men två af de dertill förordnade personer afleda samtidigt och frågan förföll. Först efter en sådan utredning är Kongl. Maj:t i tillfälle att dels vidtaga de förfoganden med afseende å afloppet vid Helgeandsholmen, som må kronan såsom jordegare åligga, dels i öfrigt besluta de åtgärder, hvartill omständigheterna må föranleda.

Jag tillåter mig således vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det måtte Kongl. Maj:t tackas låta genom dertill utsedda sakkunniga män verkställa undersökning om

och beräkning af kostnaden för beredande af tilloppet motsvarande aflopp för Mälarens vatten, till förekommande af skadliga öfversvämningar; samt, till bestridande af kostnaden för denna undersökning, anslå 5000 kronor.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 28 Januari 1882.

Eric Sparre.

N:o 89.

Af Herr Grefve E. Sparre: Angående pension åt Kaptenen Johan Westmans enka, Fredrika Augusta Westman, född Uddman.

Efter en lång och hedrande tjenstemannabana afled, den 6 Januari sistlidna år, kaptenen vid väg- och vattenbyggnadscorpsen Johan Westman, efterlemnande en af sjukdom och blindhet på ena ögat lidande enka, samt en oförsörjd dotter, utan någon den ringaste tillgång, och oförmögen att genom arbete bereda sig lifsuppehälle.

Westman var en af de få officerare vid väg- och vattenbyggnadscorpsen, som af öfversten friherre Ericson, då denne emottog chefskapet för statens jernvägsbyggnader, utsågos till hans biträden, och fortfor i denna befattning under flera år, hugnad med chefs förtroende. Då derefter, vid anläggandet af enskilda jernvägar, behof af ingenjörer uppstod, förordade öfverste Ericson Westman, som också åtog sig och utförde ett sådant uppdrag, likasom han fortfarande utfört väg- och vattenbyggnadsarbeten, dervid han gjort sig känd för redbarhet och pålitlighet.

Vid sådant förhållande och då, med afseende å det gagn, staten hemtat af jernvägsanläggningarne, det icke vore densamma värdigt att